

**Informacja na posiedzenie Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego
w dniu 13 grudnia 2019 r. w sprawie akceptacji
Wstępnych założeń Strategii rozwoju województwa
kujawsko-pomorskiego do 2030 roku**

1 ZAŁOŻENIA MERYTORYCZNE

1.1 Potrzeba stworzenia nowej strategii rozwoju województwa na III dekadę XXI wieku

Dotychczas realizowana Strategia (dalej: *Plan modernizacji 2020+*) została przyjęta w październiku 2013 roku i bazuje na uwarunkowaniach oraz odzwierciedla potrzeby identyfikowane w latach 2011-2013. Uwarunkowania rozwoju, które leżały u podstaw formułowania założeń i celów rozwoju województwa są już obecnie istotnie zdezaktualizowane, a jednocześnie w planowaniu rozwoju należy uwzględnić nowe istotne uwarunkowania oraz aspiracje społeczne i polityczne – wówczas nieobecne lub niemające znaczenia. Bardzo dobrymi przykładami zagadnień, które uległy w tym okresie zasadniczym przewartościowaniom, są:

- sytuacja na rynku pracy (w 2013 wysokie bezrobocie i pochodne mu zjawiska społeczno-ekonomiczne było jedną z najważniejszych determinant rozwoju województwa, obecnie problemem rynku pracy jest brak pracowników),
- kryzys migracyjny w Europie (w 2013 Europa znajdowała się przed masowym napływem uchodźców, obecnie jest to jedno z kluczowych zagadnień polityki UE),
- zagrożenia związane ze zmianami klimatycznymi (w 2013 roku nagłe zjawiska pogodowe uznawano za problemy incydentalne, którym nie można przeciwdziałać, obecnie uważa się je już za uwarunkowanie trwale występujące, do którego należy się przygotowywać w celu minimalizacji ich negatywnych skutków),
- kwestia czystości powietrza (w analizowanym okresie zaszły przede wszystkim zmiany w mentalności, polegające na dostrzeganiu roli tego zagadnienia i jego wpływu na zdrowie i jakość życia, a jednocześnie poprawiła się sytuacja ekonomiczna ludności, pozwalająca na podejmowanie działań w tym kierunku; w 2013 roku wobec dużo gorszej sytuacji ekonomicznej, oczekiwania podejmowania przez mieszkańców znaczących inwestycji na rzecz ograniczania emisji, miały niewielkie szanse powodzenia).

Wykonywany corocznie monitoring stanu realizacji ustaleń *Planu modernizacji 2020+* (przyjmowany przez Zarząd Województwa oraz prezentowany na sesjach Sejmiku Województwa) wykazuje sukcesywne postępy stanu ich realizacji (w sposób oczywisty mają tu miejsce zmiany o charakterze narastającym). Obecnie znaczną część ustaleń *Planu modernizacji 2020+* należy uznać za zrealizowaną lub będącą w zaawansowanym stanie realizacji. Z wdrożenia części ustaleń zrezygnowano, bo stały się nieaktualne – zmiany sytuacji społeczno-gospodarczej, ale także zmiany aspiracji społecznych i politycznych powodują, że niektóre postulaty zgłaszane przez różne środowiska w latach 2011-2013, w kolejnych latach nie były już podtrzymywane. Wskutek powyższego, *Plan modernizacji 2020+* sukcesywnie przestaje pełnić rolę dokumentu, pozwalającego na optymalne prowadzenie polityki rozwoju – *Plan modernizacji 2020+* zawiera szereg ustaleń już nieaktualnych (zrealizowanych, o zaawansowanym stopniu realizacji lub takich, które straciły celowość realizacji w pierwotnie

zapisanej formie lub w ogóle straciły celowość) a jednocześnie nie zawiera nowych potrzeb, które zostały zidentyfikowane jako skutek zmian rozwoju, już po 2013 roku.

Już tytuł obecnie obowiązującego dokumentu *Strategia rozwoju województwa do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+* wskazywał, że rok 2020 stanowi cezurę jej obowiązywania. Wprawdzie w tytule przy roku 2020 jest „plus”, ale intencją jego umieszczenia było zasygnalizowanie, że niektóre aspekty polityki rozwoju mają charakter długofalowy i będą musiały być kontynuowane po roku 2020. Nie było intencją tak sformułowanego tytułu *Planu modernizacji 2020+* sugerowanie, że jako dokument w formie przyjętej w roku 2013, będzie on aktualny także po roku 2020.

Ponadto rok 2020 jest ostatnim rokiem obowiązywania unijnego okresu programowania 2014-2020. Uwarunkowania wynikające z polityki UE w poszczególnych okresach programowania są istotnym czynnikiem funkcjonowania województwa i zasadne jest, by najważniejszy dokument strategiczny na poziomie wojewódzkim do nich nawiązywał.

1.2 Logika formułowania ustaleń *Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku*

Logika formułowania ustaleń *Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku* (dalej: *Strategia 2030*) polega na przełożeniu:

- aktualnie prezentowanego potencjału (wynikającego z wykonanej diagnozy i określającego w sposób obiektywny możliwości i ograniczenia rozwoju),
- uwarunkowań zewnętrznych, w tym polityki UE i Polski (uwarunkowań niezależnych od samorządu województwa, wpływających na jego funkcjonowanie, do których należy się adaptować bądź które można negocjować, bądź które można świadomie odrzucić),
- prognoz trendów rozwojowych (uwarunkowań, które prawdopodobnie zaistnieją w przyszłości),
- aspiracji co do kierunków rozwoju (oczekiwań społecznych, aspiracji politycznych, itp.)

na:

- cele i kierunki rozwoju oraz podporządkowane ich realizacji szczegółowych ustaleń.

Inaczej ujmując, działania prorozwojowe, które zostaną zaplanowane w *Strategii 2030*, są pochodną dążenia do jak najlepszego dostosowania się do sytuacji, którą spodziewamy się zastać w przyszłości i dążenia do określenia naszej roli, znaczenia, pozycji w przyszłości – natomiast szczegółowy plan tych działań wynika z prezentowanego potencjału oraz identyfikowanych aspiracji.

Podstawą formułowania ustaleń strategii są:

- ocena stanu i możliwości rozwoju oraz prognozy zmian – wynikająca z obiektywnej diagnozy,
- aspiracje społeczne – wynikające z oczekiwań partnerów społecznych (reprezentujących wszystkie środowiska poproszone o udział w tworzeniu strategii),
- aspiracje polityczne – wynikające z woli osiągnięcia określonych celów i określonego stanu rozwoju przez Samorząd Województwa, jako podmiot odpowiedzialny za kształtowanie jego rozwoju.

Podczas formułowania ustaleń *Strategii 2030* zastosowany więc zostanie schemat postępowania uwzględniający powyższe aspekty, typowy dla tworzenia dokumentów z dziedziny planowania regionalnego (strategii – także dotąd obowiązującego *Planu modernizacji 2020+*, programów i planów), polegający na:

- szerokim i kompleksowym rozpoznaniu aktualnych i prognozowanych uwarunkowań rozwoju,
- kategoryzacji rozpoznanych uwarunkowań na istotne i nieistotne dla przyszłego rozwoju,
- rozpoznaniu aspiracji rozwojowych innych niż wynikające z diagnozy oraz
- zaplanowaniu interwencji (określenie celów i kierunków) z jednoczesnym skupieniem uwagi na tych zagadnieniach, które zostały uznane za istotne, a następnie
- określeniu sposobu realizacji tych działań (system wdrażania ustaleń) oraz
- określeniu sposobu monitorowania zachodzących zmian w rozwoju w wyniku realizacji zaplanowanych działań.

Podczas formułowania ustaleń *Strategii 2030* punktem wyjścia będą wyzwania rozwojowe. Za wyzwanie rozwojowe uznano uwarunkowanie, o kluczowym znaczeniu dla rozwoju województwa, którego wystąpienie w III dekadzie XXI wieku jest pewne lub bardzo prawdopodobne i które będzie determinowało zmiany sytuacji społeczno-gospodarczej (zmiany stanu rozwoju, zmiany pozycji konkurencyjnej). Nieuwzględnienie wyzwania rozwojowego w planowaniu rozwoju niemal na pewno będzie przynosiło skutki negatywne, w postaci braku reakcji na negatywne procesy lub niewykorzystania potencjalnych szans rozwojowych. Wyzwania rozwojowe zostały sformułowane po wykonaniu fazy analitycznej (rozpoznaniu potencjału województwa, jego stanu rozwoju, identyfikacji mocnych i słabych stron oraz uwzględnieniu prognoz zmian uwarunkowań rozwoju w III dekadzie XXI wieku) i stanowią formę syntetycznego podsumowania tego etapu prac, skoncentrowanego na identyfikacji zagadnień najważniejszych dla przyszłego rozwoju.

Należy podkreślić, że ustalenia *Strategii 2030* nie mogą wywodzić się wyłącznie z wyzwań rozwojowych, bowiem zagrażałoby to pominięciem uwarunkowań, które są ważne dla prawidłowego funkcjonowania województwa, jednakże ich ranga nie pozwala na zaliczenie ich do kategorii zagadnień kluczowych dla rozwoju. Są to zagadnienia stanowiące niezbędne „tło rozwojowe”, w tym zagadnienia, dla których nie przewiduje się zasadniczej zmiany uwarunkowań rozwoju – wzrostu znaczenia, pojawienia się niesprzyjającego klimatu realizacji, itp.

Dlatego też podczas formułowania ustaleń *Strategii 2030* zostaną uwzględnione dwie kategorie uwarunkowań:

- „wyzwania rozwojowe” – na których skupi się szczególna uwaga, ze względu na ich kluczowe znaczenie,
- „tło rozwojowe” - pozostałe uwarunkowania, także niezbędne dla prawidłowego rozwoju województwa, które zostaną uwzględnione w sposób adekwatny do przewidywanego znaczenia w funkcjonowaniu województwa.

1.3 Wyzwania rozwojowe Województwa Kujawsko-Pomorskiego u progu III dekady XXI wieku

W toku prac analitycznych zidentyfikowano 12 wyzwań rozwojowych (numeracja ma charakter wyłącznie porządkowy – nie służy rangowaniu wg ważności). Są to:

1) **Poprawa poziomu rozwoju społecznego mieszkańców województwa**

Wyzwanie jest odpowiedzią na szereg problemów o charakterze przede wszystkim związanym z mentalnością mieszkańców, a nie (albo w mniejszym stopniu) niewystarczającym rozwojem infrastruktury społecznej. Pomimo bardzo dużej skali interwencji podejmowanej w ostatnich latach, województwo nadal cechuje się: niskim poziomem osiągniętych wyników nauczania, niskim wskaźnikiem edukacji przedszkolnej, niskim poziomem aktywności społecznej, niskim poziomem kwalifikacji (co przekłada się na niski poziom wynagrodzeń oraz zależność rynku

pracy od wahań koniunktury i na wysokie uzależnienie od systemu świadczeń społecznych). Pośrednimi konsekwencjami tych problemów są między innymi: niższa jakość życia, niekorzystny wpływ na rozwój gospodarczy, niska innowacyjność, a więc także niższa konkurencyjność gospodarki województwa.

2) Dostosowanie przestrzeni województwa do transformacji demograficznej (starzenie się społeczeństwa)

Wyzwanie jest odpowiedzią na prognozowany znaczący wzrost liczby i udziału ludności starszej oraz konieczność dostosowania sektora usług (zarówno liczby, jak i charakteru działań placówek, wprowadzania nowych rozwiązań organizacyjnych) do potrzeb tej grupy, w celu zapewnienia satysfakcjonującego poziomu życia.

3) Rozwój przedsiębiorczości

Wyzwanie jest odpowiedzią na stosunkowo małą liczbę podmiotów gospodarczych oraz ich ogólnie zbyt niski potencjał, a także prognozowane niekorzystne warunki funkcjonowania MŚP wynikające z uwarunkowań demograficznych. Uwzględniając prognozowany spadek liczby ludności w wieku produkcyjnym (co zagraża zmniejszeniu liczby podmiotów – jest ona powiązana z aktywnością zawodową ludności) oraz malejący popyt wewnętrzny (siła nabywcza społeczeństwa, w którym coraz większą część będą stanowiły osoby żyjące ze świadczeń emerytalnych) należy wypracować model funkcjonowania MŚP, zwłaszcza działających na lokalnych rynkach, dla lokalnych społeczności.

4) Wzrost innowacyjności gospodarki województwa

Wyzwanie jest odpowiedzią na relatywnie niskie wskaźniki innowacyjności gospodarki województwa, przy prognozowanym coraz większym znaczeniu innowacyjności w kształtowaniu konkurencyjności gospodarki.

5) Poprawa dostępności zewnętrznej oraz wykorzystanie potencjału logistycznego województwa

Wyzwanie jest odpowiedzią na problem wciąż peryferyjnego (w sferze przebiegu najważniejszych dróg i linii kolejowych w kraju) położenia województwa w skali kraju i zagrożenia utrzymywania tej peryferyjności, ale także odpowiedzią na szansę związaną z rozwojem transportu multimodalnego (obsługa portów Trójmiasta – realizacja węzła logistycznego w rejonie Bydgoszczy)

6) Poprawa dostępności komunikacyjnej stolic województwa z terenu całego województwa

Wyzwanie jest odpowiedzią na problem wciąż utrudnionego dostępu z części województwa do obydwu lub jednego z dwóch miast stołecznych, będącymi jedynymi w województwie ośrodkami zapewniającymi możliwość obsługi w zakresie niektórych usług. Kujawsko-pomorskie posiada wyjątkowo sprzyjające uwarunkowania stworzenia pasażerskiego transportu regionalnego, zapewniającego łatwą dostępność Bydgoszczy i/lub Torunia z terenu całego regionu, co z jednej strony podnosi jakość życia w całym regionie, a jednocześnie stwarza impulsy rozwojowe dla tych miast (poszerza bazę ekonomiczną)

7) Wzmocnienie potencjału Bydgoszczy i Torunia jako ośrodków współodpowiedzialnych za rozwój społeczno-gospodarczy i konkurencyjność województwa

Wyzwanie jest odpowiedzią na problem wciąż zbyt niskiego potencjału obydwu miast stołecznych w zakresie stanu rozwoju usług o charakterze regionalnym (kluczowym dla jakości życia mieszkańców województwa) i metropolitalnym (kluczowym dla budowania pozycji konkurencyjnej województwa na tle Polski i na arenie międzynarodowej)

8) Nowoczesny sektor rolno-spożywczy

Wyzwanie jest odpowiedzią na szansę rozwojową, jaką jest potencjał województwa w zakresie produkcji żywności. Rola i znaczenie kujawsko-pomorskiego w produkcji rolniczej w kraju umacnia się (2-4 miejsce w kraju, z udziałami nawet ponad 10%). Bardzo dużą szansą jest

rozwój przetwórstwa spożywczego na bazie podstawowej produkcji rolniczej oraz wytwarzanie żywności wysokiej jakości (badania naukowe i wdrożenia na rzecz żywności wysokiej jakości)

9) Rozwój uzdrowisk

Wyzwanie jest odpowiedzią na szansę rozwojową, jaką jest potencjał województwa w zakresie obsługi ruchu uzdrowiskowego (województwo umacnia swoją pozycję – 2. miejsce w kraju z udziałami sięgającymi 1/5 potencjału krajowego). Bardzo dużą szansą jest rozwój usług towarzyszących pobytom, rozwój badań naukowych związanych ze zdrowiem oraz zwiększanie udziału kuracjuszy komercyjnych i kuracjuszy zagranicznych.

10) Powszechna dostępność technologii informacyjnych

W III dekadzie powszechne będzie wykorzystanie technologii informacyjnych w życiu codziennym – kompetencje cyfrowe będą jednymi z najważniejszych w kształtowaniu jakości życia i konkurencyjności na rynku pracy. Wyzwanie jest odpowiedzią na problem wciąż zbyt niskiego stanu rozwoju infrastruktury cyfrowej, wciąż zbyt słabego stanu rozwoju e-usług, wciąż zbyt niskiego poziomu umiejętności cyfrowych i wciąż zbyt małej świadomości roli tych zagadnień w codziennym funkcjonowaniu. Wskutek powyższego, kujawsko-pomorskie lokuje się wśród regionów o średnim-niskim poziomie korzystania z technologii informacyjnych.

11) Zapewnienie dobrego stanu powietrza

Kujawsko-pomorskie nie należy do obszarów o szczególnie wysokim poziomie degradacji środowiska, niemniej lokalnie notuje się problemy środowiskowe, w tym w dużym stopniu związane ze stanem powietrza. Wyzwanie jest odpowiedzią na problem zanieczyszczeń powietrza powodowanych systemami grzewczymi i transportem, ale także na coraz większe oczekiwania społeczne w tym zakresie, powodowane rosnącą świadomością roli tego zagadnienia oraz poprawiającą się sytuacją materialną ludności, pozwalającą na planowanie działań modernizacyjnych.

12) Zapewnienie zrównoważonego rozwoju oraz efektywnego funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa w warunkach zmian klimatu

Wyzwanie jest odpowiedzią na narastający problem skutków zmian klimatycznych, w tym strat społecznych i ekonomicznych będących wynikiem nagłych zdarzeń pogodowych. W ujęciu horyzontalnym najważniejszą negatywną konsekwencją jest ograniczanie potencjału rolniczego (zważywszy na znaczenie rolnictwa dla funkcjonowania województwa), konieczność retencji wody, ale istotne znaczenie mają także: prognozowany wzrost konsumpcji energii (systemy klimatyzacji) oraz dostosowanie przestrzeni do nagłych zjawisk pogodowych (np. paraliz miast po deszczach nawalnych).

13) Bezpieczeństwo i transformacja energetyczna

Wyzwanie jest odpowiedzią na narastający problem bezpieczeństwa zasilania w energię oraz potrzebę transformacji energetycznej. Bezpieczeństwo zasilania należy rozumieć jako pewność zapewnienia dostępu do energii w odpowiedniej ilości oraz o odpowiednim standardzie – na potrzeby rozwoju gospodarczego (w tym lokowania przedsięwzięć energochłonnych) i dla odbiorców indywidualnych. Transformacja energetyczna to proces odchodzenia od zasilania bazującego na paliwach kopalnych w kierunku wykorzystania źródeł odnawialnych (w tym rozproszonych – przydomowych), wprowadzania technologii o niskim poborze energii, dążenia do osiągnięcia jak najwyższego stopnia samowystarczalności energetycznej, zmian mentalności mieszkańców w kierunku racjonalnego gospodarowania energią. Wyzwanie ma charakter gospodarczy i środowiskowy.

1.4 Fundamentalne założenia będące wytycznymi dla tworzenia projektu *Strategii 2030*

Przyjmuje się następujące zasady, wynikające z obiektywnej diagnozy oraz aspiracji społeczno-politycznych, określające ramy tworzenia ustaleń nowej strategii rozwoju województwa:

1. Okres, dla którego tworzy się strategię, to III dekada XXI wieku (a nie okres programowania 2021-2027). Przyjęcie czasookresu dekady podkreśla, że nie jest to dokument podporządkowany wyłącznie pozyskaniu środków w ramach nowej perspektywy finansowej UE. Okres dekady w metodologii planowania jest typowy dla programowania średniookresowego. Oczywiście jest wysoce prawdopodobne, że przed zakończeniem dekady zajdzie konieczność aktualizacji strategii (na co wskazuje trwałość wszystkich dotychczasowych strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego) ale w założeniu, przystępując do formułowania ustaleń, należy przyjąć, że okresem zapewniającym realizację przyjętych ustaleń, jest okres dekady (lub krótszy, jeśli zostanie to określone).
2. Podobnie jak *Plan modernizacji 2020+*, także aktualnie sporządzana strategia będzie dokumentem ujmującym rozwój województwa w sposób holistyczny i kompleksowy. Oznacza to, że *Strategia 2030* będzie odnosić się do wszystkich istotnych potrzeb i problemów rozwojowych województwa, bez względu na to, w kompetencjach jakich podmiotów leży odpowiedzialność za dane zagadnienie. Nie będzie to więc dokument, który odnosił się będzie wyłącznie do zadań własnych Samorządu Województwa. Przyjęte założenie pozwala na podejście funkcjonalne w kształtowaniu rozwoju – w którym definiuje się potrzeby, a następnie określa się podmioty odpowiedzialne za ich realizację. Pozwala to w stosunku do potrzeb kluczowych dla rozwoju województwa: 1) na jasne określenie odpowiedzialności Samorządu Województwa, 2) na identyfikację potrzeb za które odpowiada poziom rządowy/polityka krajowa (a więc jest to wkład polityki Państwa Polskiego w harmonijny rozwój całego kraju – taka identyfikacja pozwala na formułowanie oczekiwań Województwa wobec strony rządowej), 3) na identyfikację potrzeb za które odpowiadają samorządy lokalne i wszyscy pozostali interesariusze rozwoju na terenie województwa (co pozwala na koordynowanie przez Samorząd Województwa endogenicznych procesów rozwojowych i ich wspieranie, w tym zwłaszcza finansowe, w miarę posiadanych możliwości).
3. Wykonana diagnoza wskazuje, że nie ma potrzeby i nie jest uzasadnione dokonywanie radykalnych zmian w założeniach rozwoju województwa, bo w generalnym ujęciu, znaczna część problemów i potrzeb rozwojowych wymaga kontynuacji działań, a więc nadal pozostają aktualne. Jednak niezbędne jest również uwzględnienie nowych uwarunkowań i przewartościowanie znaczenia niektórych z identyfikowanych już wcześniej czynników. Ustalenia *Strategii 2030* będą więc w dużym stopniu kontynuacją, modyfikacją i ewolucją Planu Modernizacji 2020+, uzupełnionego o nowe zidentyfikowane uwarunkowania, potrzeby i ustalenia. Poniżej przedstawiono w jaki sposób dla najważniejszych zagadnień, zmienia się obecnie ich ranga i znaczenie w stosunku do pozycji, którą nadawano im w okresie tworzenia *Planu modernizacji 2020+*.

Zagadnienia dotąd nie postrzegane jako szczególnie istotne dla rozwoju województwa, które obecnie nabierają takiej rangi	Zagadnienia dotąd postrzegane jako szczególnie istotne dla rozwoju województwa, które obecnie zachowują tę rangę	Zagadnienia dotąd postrzegane jako szczególnie istotne dla rozwoju województwa, które obecnie tracą tę rangę
Wprowadzenie nowego zagadnienia do kategorii zagadnień kluczowych dla rozwoju województwa	„strategia kontynuacji” w zakresie kontynuacji działań na rzecz zagadnień kluczowych	Usunięcie zagadnienia z kategorii zagadnień kluczowych dla rozwoju województwa

<ul style="list-style-type: none"> • Zmiany klimatyczne • Poprawa stanu powietrza 	<ul style="list-style-type: none"> • Ogół zagadnień związanych z rozwojem społecznym i infrastrukturą społeczną • Rozwój gospodarczy • Rynek pracy (w aspektach konkurencyjności) • Innowacyjność gospodarki • Sektor rolno-spożywczy • Bezpieczeństwo • Sprawne zarządzanie • Dziedzictwo kultury 	<ul style="list-style-type: none"> • Rynek pracy (w aspektach ograniczania bezrobocia) • Kształtowanie kujawsko-pomorskiej tożsamości wojewódzkiej
---	--	--

4. Nadrzędną ideą aktualnie tworzonej strategii będzie przyśpieszenie rozwoju województwa. Każda z dotychczasowych strategii opierała się na nadrzędnej idei, która określała swoisty cel polityki rozwoju w danym okresie. Pierwsza strategia (2000) miała na celu zintegrowanie trzech wcześniej odrębnych województw, druga strategia (2005) miała na celu zlikwidowanie różnic rozwojowych („wyrównanie potencjału”) w przestrzeni województwa, trzecia strategia (2013) miała na celu zmodernizowanie przestrzeni województwa. Przyjęcie idei przyśpieszenia rozwoju, które znajdzie wyraz medialny w tytule strategii (*Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego na III dekadę XXI wieku. Plan przyśpieszenia rozwoju*) w warstwie operacyjnej dokumentu powinno się wyrazić zwróceniem w polityce rozwoju województwa szczególnej uwagi na te zagadnienia, które stanowią bariery lub niewykorzystane szanse rozwoju, a więc te zagadnienia, w przypadku których interwencja powinna przynieść stosunkowo skuteczną i obserwowaną na dużą skalę poprawę sytuacji. Powinna to być więc strategia w większym niż dotąd stopniu oparta na ustalaniu priorytetów i koncentracji działań, a więc dokonywaniu świadomych wyborów obszarów interwencji.
5. Województwo kujawsko-pomorskie jest wewnątrznie zróżnicowane pod względem niemal wszystkich aspektów opisujących stan rozwoju. Płaszczyzny zróżnicowań wynikają ze specyfiki/genezy danego zagadnienia i najczęściej są obserwowane w następujących relacjach: miasta – wieś, największe miasta – pozostałe miasta, centralna część województwa – obszary zewnętrzne, zachodnia część województwa – wschodnia część województwa. Zróżnicowanie stanu rozwoju jest zjawiskiem normalnym i typowym dla każdego systemu społeczno-gospodarczego w każdym terytorialnym poziomie odniesienia. Celem polityki rozwoju województwa w III dekadzie XXI wieku nie powinno być bezwzględne dążenie do wyrównania stanu rozwoju, tylko dążenie do:
- nadania obszarom najniższym takich impulsów rozwojowych (przeprowadzenie interwencji w takim stopniu) by jakość życia w nich spełniała standardy oczekiwane i satysfakcjonujące w III dekadzie XXI wieku,
 - umożliwiania obszarom o wysokim i bardzo wysokim stanie rozwoju – dalszego rozwoju,
 - czerpania korzyści wynikających ze zróżnicowania województwa (umożliwiania rozwoju różnych części województwa w oparciu o ich swoiste potencjały endogeniczne).
- Jest więc możliwe, że w przyszłości zróżnicowania stanu rozwoju wewnątrz województwa, mogą się utrzymywać, a nawet powiększać. O ile standardy jakości życia w obszarach o najniższym stanie rozwoju będą satysfakcjonujące, nie należy oceniać takiej sytuacji negatywnie.
6. W kontekście kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa, aktualnie sporządzana strategia realizować będzie następujące założenia:

- Nie przewiduje się dążenia do wprowadzenia zmian w hierarchii sieci osadniczej, to znaczy wprowadzenia zmian w relacjach hierarchicznych pomiędzy miejscowościami na terenie województwa. Utrzymana zostanie dotychczasowa hierarchia, potwierdzana w dokumentach wojewódzkich i krajowych, w której pierwszy poziom stanowią ośrodki wojewódzkie: Bydgoszcz i Toruń, drugi tzw. „miasta średnie”: Włocławek, Grudziądz i Inowrocław, trzeci: pozostałe miasta powiatowe, czwarty: siedziby gmin, a więc pozostałe miasta oraz wiejskie siedziby gmin. Każdy z powyżej określonych poziomów hierarchicznych odpowiadać będzie za realizację zadań adekwatnych dla danego poziomu i w zasięgu terytorialnego oddziaływania danego ośrodka.
 - Nie przewiduje się dążenia do wprowadzenia zmian w zakresie zasadniczych funkcji społeczno-gospodarczych realizowanych na terenie województwa. Kujawsko-pomorskie w wyniku prowadzonej w III dekadzie polityki rozwoju wzmocni wielofunkcyjny charakter, to znaczy rozwijać będzie funkcje przemysłowe (produkcyjne), rolnicze i szeroko rozumiane funkcje usługowe, przy czym w zakresie funkcji rolniczych, uzdrowiskowych (specjalistyczna funkcja usługowa) oraz wybranych dziedzin wytwórczości pozarolniczej, zakłada się dążenie do utrzymywania bardzo wysokiej pozycji na tle kraju;
 - Bydgoszcz i Toruń postrzegane będą jako ośrodki współodpowiedzialne za realizację działalności istotnych dla kształtowania wysokiej jakości życia na poziomie całego województwa i kształtowania konkurencyjności województwa w relacjach międzyregionalnych i międzynarodowych (a więc postrzegane będą jako ośrodki realizujące funkcje regionalne i metropolitalne);
 - W planowaniu rozwoju województwa uwzględnione zostaną inwestycje poziomu krajowego planowane na terenie województwa i mające wpływ na funkcjonowanie województwa oraz kształtowanie jego struktur funkcjonalno-przestrzennych, w tym zwłaszcza realizacja drogi ekspresowej S10 oraz linii kolejowych, będących częścią komponentu kolejowego Centralnego Portu Komunikacyjnego.
7. Szczegółowość ustaleń obecnie opracowywanej strategii będzie nieco mniejsza niż obowiązującej. Przede wszystkim zamiast dużej liczby szczegółowych „przedsięwzięć” (było ich obecnie 192) proponuje się znacznie mniejszą liczbę „kluczowych potrzeb i projektów rozwojowych województwa”. Zarówno dotychczasowe „przedsięwzięcia”, jak i planowane „kluczowe potrzeby i projekty rozwojowe województwa” – to konkretnie zidentyfikowane zamierzenia (możliwe do nazwania, o stosunkowo szczegółowo sprecyzowanym zakresie działań, najczęściej inwestycyjne lub organizacyjne, ze wskazanym realizatorem), ale o ile w dotychczasowej strategii znaczna ich część dotyczyła zadań o znaczeniu lokalnym, to obecnie należy się skupić na zadaniach wyróżniających się rzeczywistym dużym wpływem dla rozwoju województwa jako całości lub znacznych jego części. Takie podejście wzmocni rzeczywisty „regionalny” charakter strategii i opóźni proces jej dezaktualizacji.
8. W systemie realizacji ustaleń *Planu modernizacji 2020+* bardzo ważną rolę odgrywały programy rozwoju, których zadaniem miało być operacjonalizowanie działań w danej dziedzinie, a więc planowanie i realizacja szczegółowych działań prowadzących do realizacji celów strategii w danym obszarze. W obecnie tworzonej strategii zamierza się podtrzymać tę ideę – to znaczy przyjąć dwustopniowy system tworzenia polityki rozwoju: 1) strategię – jako dokument o charakterze bardziej ogólnym, określającym wszystkie niezbędne cele rozwojowe oraz definiujący relacje pomiędzy nimi i koordynujący realizację całej polityki rozwoju w horyzoncie średniokresowym oraz 2) dokumenty operacyjne – operacjonalizujące działania w danej dziedzinie, odpowiedzialne za programowanie i wdrażanie działań szczegółowych,

także w horyzontach krótkookresowych. Jednak w stosunku do dotąd obowiązującej strategii, zakłada się dwie zasadnicze zmiany:

- mniejszą liczbę dokumentów operacyjnych, a więc ich szerszy co do zakresu podejmowanych zagadnień i bardziej złożony charakter,
 - dopuszczenie sformułowania dokumentów operacyjnych w formie optymalnej dla możliwości realizacji dokumentu w danej dziedzinie – a więc w formie programów (w rozumieniu ustawy o zppr), polityk, planów działań, ew. innych. (nie zakłada się więc, że każdy dokument operacyjny powinien mieć formę programu rozwoju w rozumieniu uzppr).
9. System realizacji ustaleń *Strategii 2030* będzie w tych aspektach, w których jest to możliwe i zapewnia wysoką efektywność interwencji, zakładał (podobnie jak wskazywała na to dotychczasowa strategia i jak było to realizowane w okresie 2014-2020) różnicowanie działań w stosunku do różnych części województwa – a więc zamierza się kontynuować ideę „polityki terytorialnej” jako jednego z instrumentów zróżnicowanego stymulowania rozwoju województwa.
10. Zarówno w sferze ustaleń merytorycznych jak i systemu realizacji ustaleń, strategia będzie uwzględniała niezbędne aspekty wynikające z dokumentów krajowych.

2 ORGANIZACJA PRAC NAD STRATEGIĄ 2030

2.1 Zespół projektowy

Projekt *Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku* przygotowywany jest przez zespół projektowy składający się z pracowników Departamentu Planowania Strategicznego i Rozwoju Gospodarczego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego oraz Kujawsko-Pomorskiego Biura Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku. Zakłada się, że Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku sporządzi także prognozę oddziaływania na środowisko dla projektu *Strategii* (jeśli niezbędne będzie sporządzenie prognozy). Wykonanie analizy ex-ante zostanie powierzone podmiotowi zewnętrznemu, wyłonionemu zgodnie z procedurami określonymi przez przepisy.

2.2 Ramowy harmonogram prac

Oprócz prac merytorycznych związanych z pracą analityczną i koncepcyjną zespołu projektowego, w procesie tworzenia *Strategii 2030* należy uwzględnić także działania wymagane przepisami prawa lub prowadzone zwyczajowo. Wpływają one na łączny czas przygotowywania projektu *Strategii 2030*, gdyż każde z tych działań wymaga określonego okresu (niektóre działania wynikające z przepisów mają ściśle określony, stosunkowo długi okres realizacji, który nie może być skrócony pod rygorem uznania uchwały sejmiku województwa, przyjmującej strategię, za nieważną), odbywa się na określonym etapie procesu, a nie zawsze działania te mogą być prowadzone równolegle. Do działań wymaganych formalnie, należy zaliczyć: analizę ex-ante do projektu strategii, strategiczną ocenę oddziaływania na środowisko oraz konsultacje społeczne projektu strategii. Działaniami zwyczajowo realizowanymi przy sporządzaniu dokumentów strategicznych i programowych województwa kujawsko-pomorskiego, jest

konsultowanie wszystkich etapów prac i zaangażowanie różnych środowisk już na etapie tworzenia projektu dokumentu, w sposób znacznie wykraczający poza wymogi określone przepisami.

„Kamieniami milowymi” w pracach nad *Strategią 2030*, będą:

- Przyjęcie przez Zarząd Województwa niniejszych *Wstępnych założeń Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku* – co będzie stanowiło akceptację zakładanej metody prac oraz wstępnie zidentyfikowanych wyzwań rozwojowych, a także będzie stanowiło podstawę do wystąpienia do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska i Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego o odstąpienie od procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, a w przypadku uzyskania odpowiedzi negatywnej, ustalenia zakresu prognozy oddziaływania na środowisko
- Przyjęcie przez Zarząd Województwa *Założeń Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku* – co będzie stanowiło punkt wyjścia do rozpoczęcia: prac projektowych mających na celu stworzenie projektu *Strategii 2030*, prac nad prognozą oddziaływania na środowisko (jeśli nie uzyska się zgody na odstąpienie), prac nad ewaluacją ex-ante.
- Przyjęcie przez Zarząd Województwa projektu *Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku* – co będzie stanowiło punkt wyjścia do rozpoczęcia wymaganych ustawowo konsultacji społecznych oraz zakończenia pozostałych działań formalnych.
- Zakończenie procesu formalnych konsultacji oraz uzyskania opinii i uzgodnień – zakończenie prac merytorycznych i formalnych (po przyjęciu przez Zarząd Województwa, projekt będzie gotowy do przyjęcia przez Sejmik Województwa).

Przewiduje się następujący ramowy harmonogram prac nad *Strategią 2030*:

Lp.	Zadanie	Termin realizacji
1.	Przygotowanie diagnozy stanu i uwarunkowań rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego	styczeń-grudzień 2019 r.
2.	Przygotowanie <i>Założeń Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku</i> oraz zatwierdzenie ich przez Zarząd Województwa	styczeń 2020 r.
3.	Przygotowanie projektu <i>Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku</i> oraz zatwierdzenie go przez Zarząd Województwa	do 15 maja 2020 r.
4.	Przygotowanie raportu ewaluacyjnego zawierającego uprzednią ewaluację skuteczności i efektywności realizacji <i>Strategii 2030</i>	do 30 maja 2020 r.
5.	Ustawowe konsultacje społeczne projektu <i>Strategii 2030</i> (wynikające z uozppr ¹) oraz uzyskanie wymaganych prawem opinii i uzgodnień	do 30 czerwca 2020 r.
6.	Przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania projektu <i>Strategii 2030</i> na środowisko, w tym przygotowanie prognozy oddziaływania na środowisko oraz przeprowadzenie konsultacji społecznych (wynikających z uouioś ²)	do 31 sierpnia 2020 r.
7.	Zakończenie prac merytorycznych i formalno-prawnych związanych z przygotowaniem projektu <i>Strategii 2030</i> . Zatwierdzenie projektu <i>Strategii 2030</i> przez Zarząd Województwa	do 10 września 2020 r.
8.	Przekazanie projektu <i>Strategii 2030</i> do Sejmiku Województwa	do 15 września 2020 r.
9.	Działania informacyjno-promocyjne	na każdym etapie

1 uozppr – ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju

2 uouioś – ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko

2.3 Uspołecznienie procesu tworzenia *Strategii 2030*

Zakłada się, że proces tworzenia *Strategii 2030* będzie angażował znaczące grono różnych partnerów, reprezentujących możliwie liczne środowiska, a rola partnerów będzie zależna od etapu przygotowywania dokumentu.

Wśród partnerów, których zamierza się angażować, wymienić należy m.in.: samorządowców, środowiska gospodarcze, instytucje otoczenia rolnictwa, sektor pozarządowy, młodzież, seniorów, szkoły wyższe, Wojewodę i administrację rządową, Wojewódzką Radę Dialogu Społecznego, Społeczno-Gospodarczą Radę ds. Modernizacji Regionu, Wojewódzką Komisję Urbanistyczno-Architektoniczną, Radę Działalności Pożytku Publicznego, Wojewódzką Społeczną Radę ds. Osób Niepełnosprawnych, Wojewódzką Radę ds. Polityki Senioralnej przy Marszałku WKP, sąsiednie województwa.

Przyjmuje się następujące ogólne zasady uspołeczniania procesu tworzenia *Strategii 2030*:

- uspołecznienie znacznie wykraczające poza wymogi określone prawnie,
- zróżnicowany charakter współpracy z partnerami w zależności od etapu prac nad Strategią: faza „informowania” (po zakończeniu diagnozy), faza „zasięgania opinii” (podczas tworzenia projektu), faza „konsultowania” (wymaganego formalnie przez przepisy w stosunku do projektu dokumentu),
- takie zorganizowanie procesu uspołecznienia, by był on dostępny dla jak największej liczby środowisk i w jak największym wymiarze terytorialnym.

Zakłada się wykorzystanie następujących instrumentów współpracy z partnerami: konferencje plenarne, konferencje środowiskowe, konferencje terytorialne, obecność w mediach (nie tylko strona www), powołanie paneli eksperckich (dla wypracowania rekomendacji), możliwość bezpośredniego składania uwag.

2.4 Przewidywany ramowy układ dokumentu *Strategii 2030*

Zakłada się, że *Strategia 2030* będzie zachowywała układ typowego dokumentu strategicznego, to znaczy składać się będzie z następujących części:

1. Synteza uwarunkowań rozwoju województwa (diagnozy stanu oraz prognoz trendów rozwojowych). Identyfikacja OSI (w tym krajowych). *Dokument diagnozy, ze względu na dużą objętość, zostanie opublikowany jako odrębne opracowanie i nie będzie integralną częścią strategii przyjmowanej przez Sejmik Województwa – strategia zawierać będzie wyłącznie syntezę.*
2. Model funkcjonowania województwa w III dekadzie XXI wieku (rolą tego rozdziału będzie pokazanie koncepcji, wizji stanu rozwoju województwa osiąganego w wyniku realizacji ustaleń strategii; rozdział ten będzie uzasadniał przyjęte założenia rozwoju województwa).
3. Zasadnicza część ustaleń *Strategii 2030*: określenie celów strategicznych i kierunków działań („drzewo ustaleń”, komentarz wyjaśniający i uszczegółwiający przyjęte rozwiązania), sformułowanie „kluczowych potrzeb i projektów rozwojowych województwa”, określenie oczekiwanych efektów realizacji ustaleń *Strategii 2030*.
4. Określenie systemu realizacji ustaleń *Strategii 2030* i ram finansowych (tzw. „system wdrażania” – określający instrumenty, które będą stosowane do realizacji ustaleń, wskazujący podmioty odpowiedzialne, określający ramowy harmonogram działań, rolę samorządu

województwa w tych zadaniach, w których nie będzie głównym podmiotem odpowiedzialnym za realizację).

5. Określenie systemu monitorowania ustaleń *Strategii 2030*.